

**VISPĀRĒJIE TIESĪBU PRINCIPI:
TIESISKĀ DROŠĪBA UN TIESISKĀ PALĀVĪBA**

Valsts pārvalde

Business

Jurisprudence

Rakstu krājums

Autoru kolektīvs prof. Ringolda Baloža vadībā

Prof., Dr. iur. Ringolds Balodis,
Tiesību zinātņu pētniecības valdes priekšsēdētājs

Doc., Dr. iur. Edvīns Danovskis

Ievads: sabiedriska iniciatīva valstiskas tiesībpolitikas veidošanai

Šī akadēmiskā izdevuma zinātniskās redkolēģijas uzdevumā turpmāk sniegts atskats uz rakstu krājuma tapšanas iniciatīvu, kā arī grāmatas satura un struktūras raksturojums.

1. Par iniciatīvas autoru – Tiesību zinātņu pētniecības institūtu

Vēloties popularizēt Latvijas nacionālās tiesību sistēmas savdabību un līdz ar to veicināt sabiedrībā veselīgu nacionālu pašlepnumu, virkne juristu 2013. gadā izveidoja Tiesību zinātņu pētniecības institūtu (turpmāk – Institūts). Lielākā daļa no Institūta dibinātājiem ir tiesību zinātņu doktori, kuru vēlme ir pētīt ar dažādām tiesību apakšnozarēm saistītus tiesībpolitiskus jautājumus, sekmējot augsti kvalificētu zinātniskās pētniecības darbu juridiskajā zinātnē. Institūta darbība jau sākotnēji tika novērtēta kā valstiski nozīmīga, tādēļ Institūtam tika piešķirts sabiedriskā labuma organizācijas statuss. Institūts darbojas pilsoniskās sabiedrības attīstības jomā, sadarbojoties ar dažādām ministrijām, valsts iestādēm, pašvaldībām, kā arī ar nevalstiskajām organizācijām. Par galvenajiem Institūta atbalstītājiem un sadarbības partneriem ir kļuvuši ne tikai sabiedrībā pazīstami cilvēki, bet arī tādas zinātnes citadeles kā Latvijas Zinātņu akadēmija un Latvijas Universitāte.

Nemot vērā Latvijas Republikas Satversmes centrālo lomu latviskā konstitucionālisma veidošanā, Institūts kopš tā darbības pirmsākumiem cenšas popularizēt galvenos satversmiskos simbolus – karogu, latviešu valodu, ģerboni un, protams, pašu Latvijas valsts pamatlikumu. Institūts jau vairākus gadus ir zinātniskā projekta "Latvijas Republikas Satversmes komentāri" izdevumu oficiālais atbalstītājs. Institūta paspārnē ir tapušas divas populārzinātniskas filmas "Vai Satversme jau gatava?" (2014) un "Latvijas valsts simboli" (2015), kas veidotas nolūkā uzrunāt pilsonisko

sabiedrību, īpaši jaunatni par konstitucionāliem jautājumiem. Filmu pirmizrādes ir notikušas Saeimas namā, Latvijas Universitātē, kā arī *Arvīda Dravnieka* organizētajā Bīriņu konstitucionālās tiesībspolitikas seminārā un Latvijas Nacionālajā televīzijā.¹ Abās filmās tiek runāts par Latvijas valsts pamatiem, un tos skaidro virkne ievērojamu juristu, sabiedrisko darbinieku un valsts amatpersonu – *Anita Rodiņa, Ilma Čepāne, Annija Kārklīņa, Jānis Vanags, Zbigņevs Stankevičs, Jānis Lazdiņš, Jautrīte Briede, Raivis Dzintars, Solvīta Āboltiņa, Gunārs Kusiņš, Egils Levits, Jānis Pleps* un daudzi citi.² Institūta aktīvā rosība ir bijusi par pamatu reģionālam zīmējumam un eseju konkursam "Kas ir Latvijas valsts?"³ un vairākām konferencēm par aktuāliem tiesībspolitiskiem jautājumiem. Viena no šādām Institūta zinātniskām iniciatīvām bija arī 2016. gada sākumā organizētā konference "Valsts konsekvence tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā".

2. Par konferenci, kura ir šīs grāmatas pamatā

Konferenci "Valsts konsekvence tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā" Institūts 2016. gada janvārī organizēja sadarbībā ar Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, laikrakstu "Dienas Bizness" un žurnālu "Jurista Vārds". Konferenci atklāja Saeimas priekšsēdētāja *Ināra Mūrniece* un Latvijas Universitātes rektors, profesors *Indriķis Muižnieks*.

1 Filma "Vai Satversme jau gatava?" prezentēta 2014. gada 11. novembrī Latvijas Universitātes 5. Starptautiskās zinātniskās konferences ietvaros. Filmas "Latvijas valsts simboli" pirmizrāde notika 2015. gada 10. novembrī Saeimas namā un plašākam skatītāju lokam – LNT 2015. gada 18. novembrī. Minētās filmas šobrīd bez maksas ir aplūkojamas parlamenta un Institūta mājaslapā (filmu un tās pirmizrādes svinības sk.: <https://tzpi.lu.lv/>). Tās ir pirmās latviešu juristu veidotās filmas, kuras domātas ne tikai pašapziņas celšanai, bet ir noderīgas arī kā mācību materiāls, valsts pamatlikumu – Satversmi apgūstot.

2 Institūta sadarbības partneri ir Latvijas Saeima, Tieslietu ministrija, Aizsardzības ministrija, Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Universitāte, valsts akciju sabiedrība "Latvijas Vēstnesis", Jūrmalas pašvaldība, vairāki vadošo Latvijas advokātu biroji, kā arī virkne sabiedrībā zināmu cilvēku.

3 2014. gada septembrī–oktobrī Institūts Jūrmalā sarīkoja 7.–12. klašu skolēnu zīmējumu un eseju konkursu "Kas ir Latvijas valsts?". Laureātus apbalvoja svinīgā ceremonijā Latvijas Universitātes Lielajā aulā Rīgā – piedaloties Jūrmalas domes vadībai un Saeimas priekšsēdētājai Inārai Mūrniecei (apbalvošanas svinības sk.: <https://tzpi.lu.lv/>).

Ringolds Balodis, Edvīns Danovskis

Konferences debatēs iesaistījās ne tikai valstī atzīti tiesību eksperti, bet arī valsts iestāžu (piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta, Patērētāju tiesību aizsardzības centra, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra) pārstāvji un dažādu interešu grupu pārstāvji jeb lobiji (piemēram, Latvijas Komercbanku asociācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība, Latvijas Pašvaldību savienība u.c.).⁴ Konferences gaitai sekoja laikraksts "Dienas Bizness" un žurnāls "Jurista Vārds". Konferenci tiešraidē varēja vērot ikviens interesents.

Vairāki konferences referāti bija tik pamatīgi un konferences ietvaros rīkotās publicitātes diskusijas tik pārliecinošas, ka šīs grāmatas tapšana likās likumsakarīga un pašsaprotama.

Šī rakstu krājuma mērķis ir veicināt vienotu un konsekventu izpratni par tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principiem Latvijas tiesību sistēmā. Skaidrība par šo principu saturu, to savstarpēju nošķiršanu un zināšanas par to piemērošanas metodoloģiju ir nepieciešamas ikvienam juristam. Jau rakstu krājuma nosaukums vēsta, ka tiesiskās drošības princips un tiesiskās paļāvības princips nav viens un tas pats. Satversmes tiesas praksē un vairākos šajā krājumā ievietotajos rakstos tiek lietots arī termins "tiesiskās noteiktības princips". Lai veicinātu šo jēdzienu pareizu un konsekventu lietojumu, vairākos šajā rakstu krājumā ievietotajos rakstos ir piedāvāti risinājumi šo jēdzienu vienotai izpratnei un skaidrotas to kopsakarības. Tomēr vēriņš lasītājs atradīs, ka rakstu krājumā ievietotajos rakstos ir izteikti dažādi, dažkārt pretrunīgi viedokļi par sakarībām starp terminiem "tiesiskā drošība", "tiesiskā noteiktība" un "tiesiskā paļāvība". Šī parādība apliecina, ka konference un šis rakstu krājums ir tikai turpinājums tālākiem fundamentāliem zinātniskiem pētījumiem.

3. Par grāmatā aptvertu tiesību principu analīzi

Rakstu krājuma izklāsts veidots trīs sadaļās, ievērojot secību – no vispārīgā uz sevišķo. Rakstu krājuma pirmajā sadaļā iekļauti konceptuāli apskata raksti par vispārējiem tiesību principiem un tiesiskās drošības principa pārnacionālo raksturu. Sadaļas sākumā iekļauti divi profesores un Satversmes tiesas tiesneses *Daigas Rezevskas* raksti, kuros izklāstīta

⁴ Sk.: Šulmane D. Tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principi konferencē Latvijas Universitātē. *Jurista Vārds*, 2016. 9. februāris, Nr. 6 (909), 6.–8. lpp. un šā izdevuma 344.–348. lpp.